

» κόσμῳ αἰδός, προστίθεται ὁ Ἰσθαχανῆ, δυνηθήσεται ν' ἀπο-
» μιμηθῇ τοιαύτην δύναμιν φωνῆς»¹. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο ὄργανον, παρασκευασθὲν διὰ συντόνου ἐργασίας, ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ μέγιστον ἀποτέλεσμα, τοῦτου δ' ἕνεκα δυνάμεθα νὰ παρέχωμεν συγγνώμην τῇ ματαιοδοσίᾳ τοῦ καλλιτέχνου, ὅτε οὗτος ἔλεγεν : « Ἄν ἠθελον νὰ τάξω ἑμαυτὸν ὑπεράνω τῆς τέχνης ταύτης, θὰ » ἠδυνάμην νὰ ἐκτελέσω τοιαῦτα θαύματα, ὥστε πάντες θὰ ἡ-
» ναγκάζοντο νὰ ὁμολογῶσιν ὅτι οὐδέποτε οὔτε ἔσχον οὔτε » θὰ ἔχω ἀντίζηλον² ». Ἄλλως τε ἡ τοιαύτη κρίσις, ἀλοζονικὴ ἰ-
σως παρ' αὐτοῦ τοῦτου ἐκφερομένη, ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῶν ἀντα-
γωνιστῶν αὐτοῦ. Ἐσπέραν τινὰ μετὰ κραιπάλης, ἥς οἱ ἄνθρωποι οὐ-
πω εἶχον διασκεδασθῇ, εἰσέρχεται παρὰ τῷ ἀδελφῷ Ἀρροῦν-ἐλ-
Ρεθῆ καὶ εὐρίσκει παρ' αὐτῷ δύο μεγάλους μουσικούς, τὸν Μο-
σοῦλν καὶ τὸν Ἰμπν-Δζαμῆ. Κατ' αἰτησὶν τοῦ χαλίφου λαμβά-
νει μανδολίνον, ἀρμύζεται αὐτὸ καὶ ᾄδει μέλος τι τοῦ Ἰμπν-Ἀϊ-
σάχ ἐπὶ τῶν στίχων τοῦ Δζερίρ. Ἡ ἐκτέλεσις οὕτω τελεία ἦν,
ὥστε ὁ Μοσοῦλν, στραφείς πρὸς τὸν Ἰμπν-Δζαμῆ, λέγει αὐτῷ χαμηλοφώνως : « Ἄν ὡς ἐπάγγελμα καθάπερ ἡμεῖς ἴσκει τὴν τέ-
χνην, θ' ἀπεστέροι ἡμᾶς τὸν ἄρτον ἡμῶν ». Ὁ Ἰμπραχὴμ εἶχεν ἀκούσει τοὺς λόγους τοῦτους, περατώσας δὲ τὸ ᾄσμα, λέγει κα-
τατιθεὶς τὸ ὄργανον : « Λάβετε ἡμεῖς τὸν ὀφειλόμενον ἡμῖν μισθόν,
ἡμεῖ δ' ἄψετε ὅ,τι παρ' ἡμεῖς χρησιμεύει μόνον πρὸς ἀνάλωσιν τοῦ
χρόνου³ ».

Ὡς πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀπαραμύλλου θελγνῆτρος τῆς φωνῆς τοῦ Ἰμπραχὴμ παραγόμενον ἀποτέλεσμα, ἀρκεῖ νὰ διεξέλθῃ τις τὴν Βίβλον τῶν ᾄσμάτων : « Παρετηρήθη ἥδη ὅτι ὁ Ρεθῆ, κατατε-
θελγμένος ὑπὸ τῆς τεχνικῆς ἀρετῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐπε-
λανθάνετο ἐνίοτε τῆς αὐστηρότητος τῆς βασιλικῆς ἐθιμοτυπίας καὶ ἐπέτρεπεν αὐτῷ ν' ἀναπτύσσῃ τὴν τέχνην αὐτοῦ ἐνώπιον προνομιούχων τινῶν προσώπων. Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἰμπραχὴμ εὐ-
ρίσκει αὐτὸν μετὰ τοῦ Σουλεῦμάν, υἱοῦ τοῦ Ἀμποῦ-Δζα'φάρ, διακαιομένου ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ γνωρίσῃ τὸ ὄραϊον τοῦτο πλεονέ-
κτημα, οὗ τὴν ἀνάπτυξιν συνεῖχεν ὁ χαλίφης. Διδάσκει κατ' ἀρ-
χάς, ἀλλ' εἰς νεῦμα συγκαταθέσας, ὅπερ ἀπενθύνει αὐτῷ ὁ Ρε-
θῆ, ᾄδει ποιήμα τι τοῦ Ἀχβάς, μεμελοποιημένον ὑπὸ τοῦ Ἰμπν-
Σωρεῖτζ, λαμβάνει δὲ δι' ἑν μόνον ᾄσμα ἑν ἑκατομμύριον διρ-
χέμ, ἥτοι 700,000 φράγκων⁴. Ἄλλοτε ὁ χαλίφης ἔδωκεν αὐτῷ ὡς ἀκροατὴν Δζα'φάρ τὸν Βαρμεσίδην. Ἐκλέγει ἰδίον τι μέλος ἐπὶ τῶν ἐπομένων τοῦ ποιητοῦ Δαριμῆ στίχων, οἵτινες εἶχον ἥδη μελοποιηθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ Μαρζούκ, τοῦ Σηδάφ, τοῦ Ἰμπν-Σωρεῖτζ καὶ ἄλλων :

« Ὅταν περιγράψῃ τις τὴν καλλονὴν αὐτῆς, ἔρχεται αὐτῷ » ἐν νῷ νὰ παραβάλῃ αὐτὴν πρὸς τὸν καθαρὸν χρυσὸν τῶν ἀρ-
» χαίων αἰγυπτιακῶν νομισμάτων.

» Πρὸς τὸν μαργαρίτην, ὃς ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ὀστράκου αὐ-
» τοῦ περιάγει εἰς ἀπόγνωσιν τὸν ἀλιέα· ἢ πρὸς τὸν χρυσόν, ὃν ὁ » χρυσωτὴς ἐπιστρώνει ἐπὶ τοῦ φυλλώματος τοῦ βιβλίου ».

» Ὁ Δζα'φάρ περιπίπτει εἰς ἑκστασιν, λησμονῶν δ' ὅτι παρί-
σταται πρὸ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ, ἐγείρεται καὶ, σύρων τὴν μα-
κρὰν αὐτοῦ μεταξίνην ἐσθῆτα, διαβαδίζει κατὰ μῆκος καὶ πλά-
τος τὴν αἰθυσαν, βάλλων κραυγὰς θαυμασμοῦ. « Ἐτι μᾶλλον ἐν-
θουσιώδης γραμματεὺς τις τοῦ Ταχέρ, Ἀμποῦ-Ζεῆτ καλούμε-
νος, εὐρισκόμενος παρὰ τὸν Μαμοῦν καθ' ἣν ὥραν ὁ υἱὸς τοῦ Μεχδῆ ἦδεν, ἐγείρεται καὶ παράφορος ἀσπάζεται τὴν ἐσθῆτα

τοῦ αἰδοῦ, ὁ χαλίφης δὲ ἔσχε τὴν καλαισθησίαν νὰ γελάσῃ, μὴ ἀναλογισθεὶς νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἐπιλήσιμον τῶν κανόνων τῆς ἐθι-
μοτυπίας ἐρασιτέχνην⁵ ».

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν Ἀχμέτ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαούτ, αὐστηροῦ δικαστοῦ καὶ δυσκάμπτου χαρακτῆρος αἱ ἀπαιτητικώταται ἀξιώ-
σεις ὑπεχώρουν πρὸ τοῦ δραστηρίου, θελγνῆτρος τῆς φωνῆς ταύ-
της. Οὕτως ἐν τῇ Βίβλῳ τῶν ᾄσμάτων λέγει : « Πάντοτε ἀπέχθειαν ἠσθανόμην πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς μουσικούς. Ἡμέραν τινὰ ὁ χαλίφης Μου'τασέμ, μεταβαίνων εἰς Σεμμαζυάχ (προάστειον τῆς Βαγδάτης), προσεκάλεσέ με νὰ συνοδεύσω αὐτῷ. Ὅτε προσήγ-
γισα τὸ ἀκάτιον, οὐ ἐπέβαιναν ὁ χαλίφης, ἡχος φωνῆς ἐπληξε τὸ οὖς μου, τοσοῦτον δὲ πρὸς αὐτὸν συνεκινήθη, ὥστε ἀνε-
παισθήτως ἄφηκα νὰ καταπέσῃ ἡ μαστίξ μου. Ἐστρεφον πρὸς τὸν ὑπνέτην μου καὶ ἐζήτουν τὴν μαστίγα αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ οὗτος ἐκράτει αὐτήν, πρὸς τὴν ἐρώτησίν μου δὲ περὶ αὐτῆς ἀ-
πεκρίθη ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ κατέπεδεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του. Μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχον ἀρνηθῇ τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ δύναται νὰ παραγάγῃ τὸ ᾄσμα πλέον ἢ ἅπαξ ὑπεστήριξα τὴν γνώμην ταύτην πρὸ τοῦ χαλίφου. Ὅτε ἐνεφανίσθη πρὸ αὐτοῦ, παρετήρησε τὴν συγκινήσιν μου καὶ με ἠρωτήσεν, ἐγὼ δὲ ὁμο-
λόγησα αὐτῷ τὸ συμβαῖνόν μοι. Ἀπεκρίθη μοι γελῶν : « Ἡ φωνή, » ἥτις σε συνεκίνησεν, εἶναι ἡ τοῦ θείου ἡμῶν Ἰμπραχὴμ· ἂν ἡ » μεταμέλειά σου ἦνε εὐλκρινής, δύναμαι νὰ παρακαλέσω αὐτὸν » νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ᾄσμα », στρέφων δὲ πρὸς τὸν ἡγεμονίδην, προσέθετο : « Ἰμπραχὴμ, οὐδέποτε κατήγαγες λαμπρότερον θρίαμ-
» δον ». Ἦκουσα τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ᾄσματος μετὰ τοσαύτης ἡδονῆς, μεθ' ὅσης καὶ τὸ πρῶτον, ἔκτοτε δὲ ἀπέσχον πάσης ἐπικρίσεως ἐναντίον τέχνης, ἥς ἡ δύναμις εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ἐπ' ἑμοῦ² ».

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΤΗ, 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, ΕΝ Τῷ, ΕΛΛ. ΦΙΛ. ΣΥΛΛΟΓῳ,

ΥΠΟ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ.

Ἀπρίλης εἶναι γύρω μας, πετοῦν τὰ χελιδόνια
Καὶ δένδρα, κάμποι καὶ βουνὰ ὅλα μοσχοβολᾶνε.

Γλυκὰ λαλοῦν τὰνδόνια
Καὶ ζευγαρόναι ἢ πέρδικα, καὶ οἱ κοῦκοι κελαϊδᾶνε.

Ἡ γῆ γελάει καὶ ὁ οὐρανὸς μαργαριτάρια χύνει
Εἰς τὰ τριαντάφυλλα τῆς.

Καὶ κἄπου κἄπου φαίνονται καὶ μαραμένοι κρίνοι.
Ἀγρίμι κἂν τοὺς πάτησε, κἂν ἄπινος διαβάτης.

Ἀκουσίως ὅλως, φιλόμουσοι Κυρίαι καὶ Κύριοι, ἀνεμνήσθη τῶν στίχων τοῦ Γεωργίου Ζαλοκώστα, τοὺς ὁποίους ὁς ἀπήγγει-
λα, εὐθὺς ὡς ἤρχισα νὰ γράφω περὶ τοῦ θέματος τῆς φιλολογικῆς ταύτης ἐσπερίδος. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ κρίνητε ὡς ἐντελὲς ἄκαι-
ρον τὴν ἀνάμνησίν μου, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἡμέρου καὶ δροσερᾶς ἑλλη-
νικῆς ψύσεως, τὴν ὁποίαν ἀπαικονίζουσιν οἱ δημοτικοὶ οὗτοι στίχοι, προέκυψαν καὶ ἐμορφώθησαν αἱ προλήψεις καὶ παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

1) Agani, τ. IX, σ. 51 καὶ 71.

2) Agani, τ. IX, σ. 55 καὶ 68.

ἀπαραμύλλῳ ὠραιότητι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ, ὅπερ ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη διετήρησεν, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτηδεύτητι, μεθ' ἧς μετέβαινε ἀπὸ τῆς στηθικῆς φωνῆς εἰς τοὺς ὑπερλαρυγγώδεις ἤχους, ὡς μετεχειρίζετο μετὰ πολλῆς δεξιότητος. . . »

1) Agani, τ. IX, σ. 51.

2) Agani, τ. IX, σ. 50.

3) Agani, τ. IX, σ. 50.

4) Ὁ μελοποιὸς Ἰμπν-Σωρεῖτζ, ὁ ἀντίζηλος τοῦ Μα'νπὲδ, κατή-
γετο ἐκ Μέκκας, ἀπέθανε δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσάμ τοῦ Ὀρνεῦαδου (724—743). ἄγων τὸ ὀδοιπορικὸν πέμπτον ἔτος· εἶχε τὴν παράδοξον μανίαν ν' ᾄδῃ ἔχων τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον, διὰ ῥάβδου δὲ σημειῶν τὸ μέτρον (Agani, εἰδικὴ σημείωσις, τ. I, σ. 97. Κωζεγκάρτεν, Βί-
βλος ᾄσμάτων, σ. 12).

5) Αἱ μυθώδεις φαινόμενα αὗται γενναιοδωρεῖαι πιστεύονται ὑπὸ τῶν ἀθηντικωτάτων πηγῶν.

Καὶ τὴν ἑσπέραν ταύτην θὰ ἐκδράμωμεν ὁμοῦ εἰς Ἑλλάδα, θὰ διέλθωμεν νοσεῶς τὰς κατασπάρτους πεδιάδας αὐτῆς καὶ τοὺς εὐανθεῖς λευκώνας, θὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰ σύσκια ἄλση τῆς καὶ θὰ ἴδωμεν τὰς Νύμφας λουόμενας ἐντὸς τῶν διαγγῶν καὶ κρυσταλλίνων ὑδάτων τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν τῆς ὥραιας ἑλληνικῆς γῆς. Θ' ἀνέλθωμεν τὰ ἀπόκρημνα ὑψηλὰ τῶν ξηρῶν βουνῶν τῆς, ὅπου

Νεραΐδες ποῦ δὲν φαίνονται χρυσᾷ στεφάνια πλέκουν

Εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴν,

θὰ δροσιθῶμεν ἀπὸ

ἀγερᾶκι λεπτό, μυρωμένο,

τὸ ὁποῖον

μὲ τὰ φύλλα τῶν δένδρων μαλόνει·

θὰ γευθῶμεν τοῦ ὥραιου γάλακτος τοῦ Παργασσοῦ καὶ θὰ πῖωμεν τὸ ἀθάνατον νερὸν τῆς Κασταλλίας. Θ' ἀκούσωμεν τὸν μονότονον ἦχον τῆς φλογέρας τοῦ βοσκοῦ, ἥτις τοσαύτας θὰ μᾶς ἀψυπνίσῃ περιπαθεῖς ἀναμνήσεις, θὰ ἴδωμεν τὸν πεφημισμένον χορὸν τῶν παρθένων τῶν Μεγάρων, αἱτινες διατηροῦσι πᾶσαν τὴν ἐμμέλειαν καὶ τὸν ρυθμὸν τοῦ ἀρχαίου τῶν Καρυατίδων κάλλους, θὰ ζητήσωμεν φιλοξενίαν εἰς τὴν στάνην τοῦ ποιμένος, ἐξωθεν τῆς ὁποίας **βελάζουν πρόβατα καὶ ἀρνία πηδᾶνε** καὶ εἰς τὴν πτωχικὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ, ὅστις θὰ μᾶς προσφέρῃ εὐγευστον καὶ μεθυστικὸν ρητινίτην, παρὰ τὴν λάμπουσιν πυρὰν του.

Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνθα ἡ μεγαλουργὸς τέχνη ἀπετύπωσεν εἰς τὰ πάλλευκα τῆς Πεντέλης μάρμαρα τὴν εὐκλεᾶ ἱστορίαν τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος. Εἴμεθα μικροὶ ἀκόμην καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων ἡ θὰ καταδείξῃ μικρότερον τὸ ἀνάστημά μας ἡ θὰ διαθρύψῃ ἐνδόμυχον ἀλαζονείαν, καὶ τοῦτο εἶναι καθολικὴν ἀπορίαν περὶ τὸν Δέν θὰ ἐπισκεφθῶμεν ἄλλας δευτερευούσας πόλεις, συνδεομένας διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, προηγμένας ἐν τῷ νεωτέρῳ πολιτισμῷ καὶ ἐν πλούτῳ. Ὅχι, ὁ νεώτερος κοινωνικὸς βίος τῆς Ἑλλάδος ἀποσπᾶται ἀσπυρᾶ ἀποτόμως ἐκ τῶν παλαιῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων, τὰ ὅποια παρήγον ἄνδρας ἀνδρικοτέρους ἡμῶν, καὶ μπτέρας, γαλουχοῦσας τὰ τέκνα τῶν μᾶλλον συμφῶνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους. Θὰ ζήσωμεν λοιπὸν ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν, ἐὰν ἐπιθυμεῖτε, εἰς τὸν ἐλευθέρον ἀέρα, ἀναπνέοντες τὴν δρόσον τοῦ βουνοῦ καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ θύμου, ἀναστρεφόμενοι μετ' ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπαραιοῦντες ἐτήρησαν τὰς προλήψεις τοῦ τόπου καὶ τὰς παραδόσεις.

Εἶπον ὅτι αἱ παραδόσεις τοῦ ἡμετέρου λαοῦ προέκυψαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἐπομένως καὶ ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ βίου, τὸν ὁποῖον ἐκάστη γενεὰ ἐκληροδοῦται εἰς τὴν ἐπομένην. Ἀπαρτίζουσι τὰ ἔθνη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, τὸ ἄγραφον δίκαιον, τὸ καθορίζον τὸν ἀπαράβατον κανόνα, εἰς ὃν ἐκουσίως ὑπετάσσονται οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους περιέκλειεν ἡ θύρα τῆς καλύβης, τὰ ὅρια τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως τὰ τεῖχη. Αἱ παραδόσεις αὗται, μεταδιδόμεναι ἀπὸ πατρὸς εἰς τέκνον, ἀπετέλεσαν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας, καὶ ἐτηρήθησαν ὡς εὐλαβῆς ἀναμνήσεις ἐπαναφέρονσα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ζώντων τοὺς προσφιλῆς νεκρούς. Ποσάκις καὶ ἡμεῖς ἴσμερον μετὰ θλιβερᾶς τινος ἀγαλλιάσεως, καὶ χωρὶς παρ' οὐδενὸς νὰ ἐξανγκαζώμεθα, ἐκτελοῦμεν ἀσκήσεις διὰ πάντα ἄλλον πράξεις τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, μόνον καὶ μόνον διότι τρυφερά τις ἀναμνήσις εἰς τοῦτο μᾶς ἐξωθεῖ!—Τὸ ἡγάπα ὁ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ἐκπληροῦντες ὅτι ἡγάπα ἐκεῖνος, νομίζομεν ὅτι φερόμεθα ἐγγύτερον, ἀμεσώτερον πρὸς τὴν σεβασμίαν του μνήμην· τὸ ἠθελεν ἡ μήτηρ, ἴσα πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδένα ἄλλον ἡγαπήσαμεν· εἶνε εἰσέτι νωπὸν τὸ χῶμα πολυφιλῆτου ἀδελφοῦ, ὅστις ἡγάπα τοῦτο τὸ ἄνθος, ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ταύτην τὴν ἐξοχήν. Φιλοῦμεν πάντα ταῦτα διότι ἡγαπῶμεν ἐκεῖνον πρὸς ὃν ἦσαν φίλτατα, καὶ διότι τὰ ἀντικείμενα τῆς μερίμνης του ἀναπαριστῶσιν ἐν τῇ θερμῇ ἡμῶν φαντασίᾳ πολυδάκρυτον ὑπαρξίν, ἥς ἀπετερήθημεν.

Ἐπιτήδεες παρεξέδην μέχρι τοιούτων λεπτολογημάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς, διότι ἐκ τοιούτων τινῶν παρήχθησαν αἱ πλεῖσται τῶν παραδόσεων τῶν λαῶν, αἱτινες πᾶσαι ὀφείλουσι τὴν ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας καὶ διὰ μέσου διαφόρων πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν περιπετειῶν διατηρηθῆναι τῶν εἰς τοιαύτας εὐεξηγίτους προσηλωθεῖς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' αἱ ἑλληνικαὶ προλήψεις καὶ παραδόσεις δὲν θὰ ἦσαν τοσοῦτ' ἄξια ἰδίας προσοχῆς καὶ μελέτης, ἀπλῶς καὶ μόνον ὡς ἄγραφός τις ἱστορία, ἐὰν μὴ ἐνεῖχον καὶ βαθύτερον

τινα λόγον ὑπάρξεως, ἐὰν δὲν καθώριζον σημεῖα τοῦ βίου, πρὸς τὰ ὅποια μετὰ στοργῆς προσηλωτοῦται ὁ ἑλληνικὸς λαός. Πᾶς ὅστις ἔζησεν ἐν Ἑλλάδι καὶ παρηκολούθησε μετ' ἐνδιαφέροντος τινὸς τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ συνεπέρανε ὅτι πᾶσαι σχεδὸν περιστρέφονται περὶ τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τοὺς νεκρούς, τὴν ἐκδίκησιν παθόντος συγγενοῦς, τὴν ἀγνότητα τῆς παρθένου· ὅτι πᾶσαι τείνουσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν ἱερὰν τὴν φιλοξενίαν, τὴν θρησκείαν σεβαστὴν, ἀσπυρᾶ τοὺς δεσμούς πρὸς τὰ ἀσθενῆ ἰδίως τοῦ οἴκου μέλη, τὴν φιλίαν ἀπαρδίαστον, προσφιλῆ τῶν ἀπόντων τὴν μνήμην. Ἐν πάσαις ἐπιπνέει αἰσθημα ἡμερότητας καὶ ἀγάπης, ὡς ὁ διαυγὴς ἡμῶν οὐρανὸς καὶ ἡ γαλανὴ θάλασσα, συναίσθησις καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων, αἱτινες ἴσως εἰς τοὺς σημερινούς καιροὺς παρίστανται ὡς ἰδεώδεις.

Ὁ ἑλληνικὸς βίος ἦτο ἀπλούστατος ἄλλοτε, οὐ μόνον παρὰ ταῖς κατωτέραις τάξεσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς εὐπορωτέροις. Ἡ οἰκογένεια ἀπετέλει τὴν πρώτην τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας βάσιν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀνὴρ, μόλις ὑπερβαίνων τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος, ἐλάμβανε νύμφην, τὴν ὁποίαν συνήθως ὀλίγον ἢ οὐδαμῶς αὐτὸς ἐγνώριζεν, ἐξέλεγον δὲ οἱ γονεῖς του· εἰς παλαιότερους ἐτι καιροὺς πάντα τοῦ οἴκου τὰ τέκνα, ἰδίως τὰ ἄρρενα, δὲν κατήρτιζον ἰδίαν οἰκίαν, ἀλλ' ἔφερον τὴν σύζυγον ἐντὸς τῆς πατρικῆς. Γνωρίζω ἀκόμην οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη πρὶν ἢ τὰ ἐλαττώσῃ ὁ θάνατος τὰ διέσπειρεν ἢ ἐπικράτησιν τῶν νεωτέρων ἰδεῶν, οἰκογένειαν, ἥτις κατὰ τὸ ἑσπερινὸν δεῖπνον συνεκέντρου εἰκοστὴν ἄτομα. Ἡ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γράμμασιν ἐκπαιδεύσις ἦτο ἀρτία, πολλῶν βαθμωτέρα τῆς συνήθους παρ' ἡμῖν, διότι ἔζων τότε οἱ Παλλῆιδαι καὶ Γεννάδιοι, οἱ Βάβαι καὶ Λεόντιοι· τὰ τέκνα τῶν εὐπόρων οὐχὶ κατὰ σπανίαν ἐξαίρεσιν καὶ εἰς μουσικὴν καὶ εἰς χορὸν ἐξεγυμνάζοντο, ἐτελειοποιούντο δὲ εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἡ γυνή, ἡ κόρη ἰδίως, οὔτε ἐσπερίδων οὔτε γευμάτων ἢ θεαμάτων θεατρικῶν ὠρέγετο, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ταῦτα ἦσαν ἀγνωστα εἰς τὴν ἐποχὴν καὶ ἐκρίνοντο ὅτι εἶναι ἐκτὸς τῆς ἀποστολῆς τῆς. Βεβαίως τὴν αὐστηρότητα ταύτην τῶν ἡθῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας δὲν ἐγνώρισα ἐκ προσωπικῆς ἀντιλήψεως, ἀλλ' ἐκ διηγήσεων τῶν προγενεστέρων. Μὴ ἐκπλαγῆτε ἐπὶ τῇ σκληρότητι μεθ' ἧς ἀνεπτύσσετο ἄλλοτε ἐν Ἑλλάδι ἡ γυνή, πρὶν ἢ ἀκούσῃτε ἱστορίαν πολλῶν σκληροτέρων.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ λησμονήσω τὴν ἀφήγησιν ἑκατοντούτιδος γράφας ἐξ Ἡπείρου, μάμπης παιδικοῦ φίλου καὶ συμμαθητοῦ μου, ἀφήγησιν, πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐτι τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ἡ γυνὴ ἐλαχίστην εἶχε παρὰ τοῖς ἀμέσοις προγόνοις ἡμῶν αὐθυπαρξίαν, ὅτι δὲ ἐν πολλαῖς χώραις, κατοικουμέναις παρ' Ἑλλήνων, ἦτο πλάσμα ἑτεροκίνητον καὶ ἀτυχές.

Ἡ γραῖα μάμπη τοῦ φίλου μου ἦτο ἡ ὥραιότερα κόρη τῶν Καλαρρυτιῶν, χωρίου ἀπέχοντος οὐ πολὺ τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ κόρη προήγεται ἐν κάλλει, ὁ δὲ πατὴρ πρακτικώτερος πῦξανε τὴν περιουσίαν του ἐν Ἰταλίᾳ, ἐνθα πάντες σχεδὸν οἱ τῆς ἐποχῆς Ἡπειρώται ἐμπορεύοντο. Ἐκεῖ εὗρε τὸν γαμβρὸν διὰ τὴν κόρην του, νέον, ἐξ Ἡπείρου καὶ τοῦτον, εὐσταλῆ καὶ ἀκαταπόνητον ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐργάτην. Ὅτε ἦλθον πενθερὸς καὶ γαμβρὸς εἰς τὸ χωρίον, ἔπρεπε ν' ἀνακοινωθῇ τὸ μέγα γεγονός εἰς τὴν νεανίδα. Ν' ἀνακοινωθῇ ἀλλὰ μόνον καὶ ἀπλῶς, διότι γνῶμην δὲν τῇ ἐπετρέπετο νὰ ἔχῃ, ἔστω καὶ ὅτε ἐπρόκειτο περὶ τοῦ σπουδαιότερου συμβάντος τῆς ζωῆς τῆς. Τῇ τὸ εἶπεν ἡ μήτηρ, ἀλλ' ἐκεῖνη δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ κατανεύσῃ ἢ νὰ ἀποποιηθῇ. Τῇ ἀνέδῃ μόνον τὸ αἷμα εἰς τὰς παρειὰς καὶ ἐκυψε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸ δάπεδον.—Ἐννοεῖς, παιδί μου, μοῦ ἔλεγεν ἡ μάμπη τοῦ φίλου μου, ἠθελα τοῦλάχιστον νὰ ἰδῶ τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ ζήσω. Ἀλλ' ἐὰν ἐτολμοῦσα νὰ ἐκφράσω τοιαύτην ἰδέαν, θὰ μὲ ἐθεωροῦσαν ὡς τὴν χειροτέραν τοῦ χωρίου κόρην. Τί ἐδοξίσθηκα λοιπόν; Ὁ γυναικωνίτης, ὅπου ἔμενα, εἶχε παράθυρον πρὸς τὸν δρόμον, ἀπὸ τῶν δρόμων δὲ ἐκεῖνον ἤρχετο ὁ ἀρροαω-νιστικὸς μου κάθε κυριακὴν νὰ ἰδῇ τοὺς γονεῖς μου. Ἐκάθισα λοιπὸν ὀπίσω ἀπὸ τὸ παράθυρον, καὶ ἀπὸ ταῖς τρύπαις τοῦ καθάστωτος εἶδα τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἐπῆρα ἄνδρα μου.

Οὕτω διήλθε τῆς πτωχῆς κόρης ἡ ὥραιότερα τῆς ζωῆς πε-

ρίοδος. Τὸν εἶδεν ὀπισθεν τοῦ καθάστωτος καὶ μόλις ἔβραυσε τὴν σκιὰν τῆς εὐτυχίας, ἡ σκιά παρήλαθε. Μετ' ὀλίγον ἐνυμφεύθη μετ' ἄνδρός, τὸν ὅποιον δὲν ἐγνώριζεν, ὅστις δὲν τῇ εἶπεν ἕνα θερμὸν λόγον, καὶ τὸν ὅποιον κατόπιν ἔδλεπε σχεδὸν τρέμουσα. Σχεδὸν τρέμουσα, διότι ὅτε ἐπεφαινότο ἡ αὐστηρὰ μορφή τῶν γονέων ἐκείνου, τοῦ πενθεροῦ ἰδίως, πᾶσα συζυγικὴ θεωρεῖται ἦτο ἀδύνατος. Δὲν παρήλαθον εἰμὴ τινες μῆνες καὶ ὁ σύζυγος ἀπῆλθε πάλιν εἰς Ἰταλίαν. Ὁ πρῶτος τρυφερὸς καρπὸς τῆς συζυγικῆς τῆς ἀγάπης ἐγεννήθη ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ πατρὸς, καὶ ὅτε ὁ πατὴρ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον τὸ τέκνον ἦν πενταετής. Μήπως τοῦλάχιστον ἡ δύσμοιρος γυνὴ εἶχε τὴν ἀπόλαυσιν νὰ μανθάνῃ εἰδήσεις τοῦ συζύγου ἀπ' εὐθείας; Ὁσάκις ἤρχετο ἐπιστολὰν, καὶ πολλάκις παρήρχοντο καὶ δύο μῆνες, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀποσφραγίσῃ ὁ πενθερὸς, νὰ τὴν ἀναγνώσκῃ δὲ γεγονυῖα τῇ φωνῇ ὅπως ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὄψματος ἀκούῃ ἡ τάλαινα διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας τοῦ συζύγου αὐτῆς τὰ νέα.

Ἡ ἀπομεμονωμένη αὕτη θέσις τοῦ ὠραίου φύλλου ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ συνήθης. Ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθην τὴν νέαν ἐλληνικὴν ταύτην ἐπαρχίαν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταλύσω, ἀλλεῖψαι ξενοδοχείων, εἰμὴ εἰς φιλοξένους οἰκίας πλουσίων Θεσσαλῶν. Ἐννοεῖτε ὅτι τοῦτο οὔτε κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος, οὔτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ λήγοντος αἰῶνος ἐγένετο, ἀλλὰ μόνον πρὸ δέκα ἐτῶν. Καὶ ἐν τούτοις ἡ οἰκοδόμοισινα δὲν ἐκάθητο μεθ' ἡμῶν εἰς τὴν τράπεζαν, καταγινόμενη ἐκ τῶν ἐδεσμάτων τὴν παρασκευὴν, ἡ δὲ μεγαλειτέρα κόρη τοῦ οἴκου μᾶς ἐκέρνα τὸν οἶνον ὀρθία, καὶ ἤναπτε τὸ σιγάρων μας. Μείζονα ὅμως ἠσθάνθη ἐκπληξιν, ὅτε τὴν αὐγὴν ἐκροῦσθαι ἤρεμα ἡ θύρα τοῦ κοιτῶνός μου. Ἦτο ἡ οἰκοδόμοισις, ἥτις ἔφερε λάνηνον καὶ λεκάνην ὅπως μοῦ χύσῃ νὰ νυφθῶ. Ἐννοεῖτε ὅτι δὲν ἐδέχθη τὴν φιλοφροσύνην, ἀλλὰ σὰς βεβαιῶ ὅτι ἡ αἰδήμων καὶ καλὴ κόρη τὸ ἐξέλαβεν ὡς προσδοκῶν, ὁ δὲ πατὴρ μοῦ ἐξέφρασε παράπονα.

Τὸ ἐπεισόδιον οὐχ ἦτον τοῦτο καταδεικνύει ὁπόσον εἶνε προσφιλιῆς ἡ ἰδέα τῆς φιλοξενίας παρὰ τῷ λαῷ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἄκρος δεσμός πρὸς τοὺς γεννιήτορας, ἡ σύσφιγξις τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν, ἡ πλήρης ἐνότης τῆς οἰκογενείας ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναπτύξῃ ἰδέας καὶ αἰσθήματα τρυφερά καὶ ἐνάργετα. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα ἀπετέλει τοῦ οἰκογενειάρχου τὸ σύνθετος αἰσθημα, καὶ ἡ ἀγάπη αὕτη ἐνεφιλοχῶρει εἰς τὰς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας. Ὅταν κρουσθῇ ἡ θύρα πρέπει νὰ ἀνοίξῃ, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἐπιζητῶν ἄσυχον κατὰ τῆς βροχῆς καὶ τῶν χιόνων ἦνε ὁ μισθὸς τοῦ οἴκου ἐχθρός. Ὑπὸ ταιαύτας ἐντυπώσεις διαπλαττόμενον τοῦ οἴκου, ἐὰν ἐκλείψῃ ὁ πατὴρ, ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν ἡ μήτηρ, πᾶσας δὲ τὰς ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς ὑποχρεώσεις ὁ μεγαλειτέρος υἱός. Ὁ υἱὸς οὗτος ἐπιστатеῖ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀρρένων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν θηλῶν ἀδελφῶν του. Οὐδέποτε διανοεῖται νὰ πλάσῃ αὐτὸς οἰκογενεῖαν πρὶν ὑπανδρεῖσθαι ἐκεῖνας· ἐὰν ὀλίγη ὑφίσταται περιουσία, αὕτη ἀνίκει ὡς προῖξ εἰς τὰς ἀδελφάς, ἐὰν δὲ οὐδεμία ὑπάρχει, τότε ὁ νέος προστάτης τοῦ οἴκου, χρεοῦται ἵνα ἐπιτύχῃ καλοὺς ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν γάμους. Ἐννοεῖται ὁπόσον ἡ ἀληλουχία αὕτη τῶν αἰσθημάτων καθιστᾷ στενωτέρους, εἰλικρινεστέρους τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμούς. Ἐννοεῖται μετὰ πόσης στοργῆς ἀποδέλπει ἡ μήτηρ, μετὰ πόσης τυφλῆς λατρείας οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ πρὸς τὸν φιλότιμον αὐτὸν νέον, ὅστις οὕτω ὁρῶν ἐν τῷ οἴκῳ οὐδεμίαν νομίζει ὅτι τελεῖ ἐθελουσίαν, ἀλλ' ἀπλῶς καθῶν ἱερὸν πρὸς τοὺς ἐκλιπόντας γονεῖς, οἵτινες ἐξ οὐρανοῦ ἐπιχαίρουσι καὶ εὐλογοῦσι τὰ ἔργα του. Εἶνε πρόδηλον ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται καὶ τὰ αἰσθήματα δὲν περικλείονται ἐντὸς τοῦ ἐγωϊστικοῦ κύκλου τῆς οἰκίας, ἀλλὰ μορφοῦσιν ἀναλόγως καὶ τὴν ὅλην κοινωνίαν, ὑπερπηδῶντα καὶ ταύτης τὰ στενὰ ὅρια πρὸς γενικωτέραν ἀκόμη διάδοσιν.

Μὴ υπολάβετε ὅτι ἀνελίσσω πρὸ ὑμῶν βίον χιμαιρικόν, μὴ ὑφίστάμενον ἐν τῇ πραγματικότητι, μὴ νομίζετε ὅτι ὁ σκοπός μου ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξιδανικέυσιν τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος. Τοιαῦται ἀκριβῶς ἦσαν αἱ οἰκογενεῖαι ἡμῶν πάντων πρὸ μίας μόλις ἐξικονταετίας, τὰ ἀγνὰ ταῦτα ἦσαν διατηρεῖ κατ' εὐτυχίαν ἀκόμη ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου καὶ τῆς κωμοπόλεως, ἔχον δὲ τούτων εἰδέτι παραμένονσι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πρωτεύουσιν, παρὰ ταῖς παλαιαῖς ἀρχοντικαῖς οἰκογενεαῖς. Ὁ βίος οὗτος ὁ ἄκακος

καὶ τρυφερὸς ἔχει καὶ τὴν ἐκδηλωσιν ἀγρίων ὁρῶν καὶ ἐνστικτῶν· ὑπάρχουσι καὶ παραδόσεις ἐρριζωμέναι ἀκόμη βαθέως ἐν ἐλληνικαῖς ἐπαρχίαις, παραδόσεις αἰτινες καὶ αὗται ἐπιτάσσαν ἐκ τοῦ αἰσθηματος τῆς στοργῆς, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχουσι τὴν πληρωμὴν τοῦ χυθέντος αἵματος. Ὁ Μανιάτης, ὁ ὁρεσίδικος καὶ ἱπποτικός τῆς Μεσσηνίας κάτοικος, ὁπότεν φονευθῇ ὁ πατὴρ, τὸ τέκνον ἢ ὁ ἀδελφός, ὁμνύει φοβερόν ὄρκον νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀνεκδίκητον τὴν μνήμην τοῦ θανόντος· περιβάλλεται πένθιμον ὅλως ἱματισμόν, παύει ξυρίζων τὸ γένειον ἐωσοῦ ἀντιμετωπίσῃ τὸν φονέα καὶ τὸν φονεύσῃ. Ἀλλ' ὁ Μανιάτης δὲν ἀπαυδᾷ προσδοκῶν· ὁ ἀντίπαλος στένει ἐν τῇ φυλακῇ ἢ ἐφυγαδεύθῃ παρὰ τῶν οἰκείων του. Αὐτὸς ἀναμένει ἐπὶ 5, 10 πολλάκις ἔτη, ἀλλ' ἀναμένει νὰ μετρηθῇ πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα ἰσοδυνάμους, οὐχὶ ὡς δολοφόνος ἐνεδρεῦν τὸ θῦμά του. Τὸν συναντᾷ ἐν τῇ ἐξοχῇ ἢ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ χωρίου· ἐὰν ἐκεῖνος δὲν τὸν ἴδῃ, τὸν καλεῖ μακρόθεν νὰ προσεπισθῇ διότι θὰ τὸν φονεύσῃ· τότε μόνον, κενὸι κατ' ἐπάνω του τὸ τυφέκιον ἢ τὴν πιστόλιν, τότε μόνον συναπτόμενος ἐν λυσσῶδει μετ' ἐκείνου πάλιν, εἰσάγει τὴν φοβεράν μάχαιραν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐχθροῦ του.

(Ἀκολουθεῖ).

ΗΡΟΔΟΤΟΣ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

ΣΤ'.

Περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Ἡροδότου.¹

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Ἡ νεότης τοῦ ἱστορικοῦ συμπύπτει καθ' οὗς χρόνους τὸ Περσικὸν βασίλειον εἶχεν ἀναθῆναι εἰς τὸ ὑψίστον τῆς δυνάμεως καὶ ἰσχύος αὐτοῦ σημεῖον καὶ συμπιέζει τὰ διάφορα ἀνόμοια, ἐξ ὧν συνίστατο, μέρη εἰς ἓν ὅλον ἀδιάσπαστον· ἐκυδερνᾷτο δὲ ἐξ ἐνὸς κέντρου καὶ ὑπὸ μίας βουλῆσεως ἐν τραχείᾳ πραγμάτων διατάξει, ἥτις ἴσχυεν ἐξ ἴσου καὶ ἐν ταῖς ἐπὶ μέρους ἐπαρχίαις αὐτοῦ. Ὁ χιλιετής καὶ ἐπέκεινα ἱστορικός βίος καὶ ἀνάπτυξις πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ λαῶν, ἐφαίνετο ἤδη ἀποτεσματισθεῖς ἐντὸς τοῦ κράτους τούτου, ὅπερ περιέλαβε καὶ συνεχόνευσεν τὰ πάντα εἰς ἓν ὅλον συναφές. Ἡ δὲ παντοδυναμία τοῦ μεγάλου Βασιλέως ἐξετείνετο ἀνανταγωνίστως ἀπὸ τῆς Θράκης μέχρι τῶν ὀρίων τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Αἰθιοπίας. Ἐνῷ δ' αἶψ' ἐνὸς ἐγείρεται ἐνιαῖος ὁ Ἀσιατικός οὗτος κολοσσός, αἶψ' ἐτέρου οἱ ἐν Εὐρώπῃ λαοὶ κατατετυμμένοι καὶ διηρημένοι μᾶλλον κατὰ φύλα ἢ κατὰ πόλεις, μόλις ἀρχονται περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἀναπτυσσόμενοι. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, τὸ δραστηριώτατον τοῦτο καὶ πρὸς μόρφωσιν ἐπιτηδειώτατον ἔθνος ἐξ ὅλων τῶν ἐν τῇ Δύσει λαῶν, πρὸ ὀλίγου μόλις εἶχον συμπαγῇ εἰς μικρὰ μὲν, πλὴν ἰσχυρὰ πολιτειακὰ σώματα, πρὸ μικροῦ ἀρξάμενα ν' ἀναπτύσσωνται καὶ ἴδια ἢ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι, αἵτινες ἔτεινον νὰ διασπᾷσθαι καὶ ἐξέλθωσι τῶν στενῶν ὁρίων τῆς μέχρι τοῦδε ὑπάρξεως αὐτῶν, ὅτε τὸ Περσικὸν κράτος ἀέποτε εὐρυνόμενον ὡς κύμα πλατύν, ἐξῆλθε μέρη τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας τῶν δύο τούτων πολιτειῶν. Αἱ κατὰ τὰ ἀσιατικὰ παράλια ἐλληνικαὶ πόλεις καὶ αἱ πλεῖσται τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους εἶχον ἤδη ὑποκύψει ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν δεσποτεῖαν τοῦ ἀσιανοῦ βασιλέως, ἡ δὲ μετὰ κουφότητος διεξαχθεῖσα ἐπανάστασις τῶν Ἰώνων, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος καὶ αἱ ἐν Κασίᾳ πολιτεῖαι καὶ πιθανῶς καὶ ἡ Ἀλικαρνασσός, οὐδὲν ἄλλο ἔσχεν ἀποτελέ-

1) H. Stein: Herodotos: Einl. σ. 7. ἐφεξῆς.